

Onbedoelde prooioverdracht tussen Sperwer *Accipiter nisus* en Boomvalk *Falco subbuteo*

Hans Hasper

In het kader van de aanleg van de Betuweroute was ik het afgelopen jaar gestationeerd in het zuiden van Gelderland. In het kleine natuurgebied Het Broek, ten noordwesten van Waardenburg (atlasblok 39-51-14), was ik getuige van een opmerkelijke gebeurtenis.

Tijdens de inventarisatieronde van 21 juni zag ik om 10.50 uur een voedselvlucht van een mannelijke Sperwer. Het adulte beest schoot met prooi (ogenschoonlijk een jonge spreeuw *Sturnus vulgaris*) de noordwesthoek van het 36 ha grote natuurreservaat binnen. Ik baande me een weg door de jonge bosopslag met wilgengriend en riet. De moeizame poging om het nest te vinden leverde alleen maar een gefrustreerde ik op. Besloten werd om bij de zuidwesthoek van het gebied enige tijd te wachten op een mogelijk volgende voedselvlucht. In dit deel had ik eerder die dag een nest gevonden van een Boomvalk. Vanaf deze plek zag ik het boomvalkmannetje op 300 meter afstand, zich rustig poetsend op een kale tak van een hoge populier. Op 50 meter afstand van het mannetje torende de nestboom boven de bosopslag uit. Het vrouwtje en het nest waren door de wirwar van takken alleen bij een windvlaag zichtbaar.

Om 11.10 uur veranderde het rustige tafereeltje. Het boomvalkmannetje liet zich met een paar ferme slagen uit de populier glijden en kwam luid kekkerend op me af. In mijn ooghoek zag ik een Sperwer met prooi aankomen. Omdat ik tegen een hek zat, zag het adulte vrouwtje Sperwer mij waarschijnlijk niet. Op een afstand van enkele meters passeerde ze mij. De jonge spreeuw in haar klauwen was nu duidelijk zichtbaar. De twee vogels vlogen recht op elkaar af en het sperwervrouwtje leek ondanks het felle gekkek van het boomvalkmannetje niks in de gaten te hebben. Op het laatste moment, toen ze elkaar tot op enkele meters genaderd waren, zag ik een duidelijke schrikreactie van het sperwervrouwtje. Ter bescherming draaide ze zich, in de vlucht, op haar rug met uitgestoken poten. Het boomvalkmannetje bleef horizontaal vliegen, stak zijn poten uit en greep de jonge spreeuw uit haar klauwen. Dit hele schouwspel speelde zich af op twee meter hoogte en duurde maar enkele seconden. Het boomvalkmannetje verdween met de buit in het gebladerte van een hoge populier. Het silhouet van het sperwervrouwtje bleef zichtbaar in de bosrand. Vijf minuten later verliet ze de bosrand om zich boven de graslanden omhoog te schroeven. Eenmaal op hoogte liet ze zich afzakken in oostelijke richting alsof er niets gebeurd was. Het sperwernest werd niet gevonden.

Boomvalken zijn geduchte luchtjagers die uitstekend in staat zijn tot een succesvolle roofactie. De in de literatuur genoemde strooptochten van Boomvalken hebben veelal betrekking op Torenvalken. Bijlsma (1980) was in 1979 getuige van de ontfutseling van een rosse woelmuis *Clethrionomys glareolus* aan een Roodpootvalk *Falco vespertinus*. In het boek van Anthony Chapman wordt een waarneming van Ian Wyllie genoemd die zag hoe een Boomvalk tevergeefs probeerde een Sperwer zijn prooi afhandig te maken. Fiuczynski (1988) noemt een hele trits waarnemingen, waarbij met name Torenvalken *Falco tinnunculus* het moesten ontgelden. Ook de waarneming van Bednarek (1989) had betrekking op een Torenvalk. Hoe groot het aantal prooien is dat ontfutseld wordt, is niet bekend. Veel zullen het er echter niet zijn. Waarschijnlijk komt het vaker voor in open landschap, waar broedgelegenheid schaars is en beide soorten genoodzaakt zijn dichter bij elkaar te broeden. Het gemiddelde gewicht van gewervelde prooien van Nederlandse Boomvalken bedraagt 29.8 gram (n=155, Bijlsma 1993). Het aftroggelen van een jonge spreeuw met een gewicht van 60 gram is dus een lucratieve manier van voedsel bemachtigen. Het blijft natuurlijk de vraag of de Boomvalk de intentie had om deze prooi te stelen of dat hij de Sperwer alleen wou verjagen.

Summary: Kleptoparasitic Hobby *Falco subbuteo* takes prey from Sparrowhawk *Accipiter nisus*

On 21 June 2001, an adult male Hobby sat in attention near its nest (50 m away) in a poplar. From there, he attacked a prey-carrying adult female Sparrowhawk head-on in level flight. The Sparrowhawk turned upside down in defense, upon which the Hobby grabbed the starling *Sturnus vulgaris* from her talons and disappeared into the woodlot where its female was incubating. Apparently, the Sparrowhawk also had a nest in the same woodlot (but not found), considering another food transportation earlier that day. In this region in the central Netherlands, nesting sites are in short supply (mainly farmland, with small woodlots), increasing the risk of kleptoparasitism.

Literatuur

- Bednarek W. 1989. Beuteschmarotzende Baumfalke (*Falco subbuteo*). Greifvögel Falkn. 1988: 81
 Bijlsma R. 1980. De Boomvalk. Kosmos, Amsterdam/Antwerpen.
 Bijlsma R.G. 1993. Ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels. Schuyt & Co., Haarlem.
 Chapman A. 1999. The Hobby. Arlequin Press, Chelmsford.
 Fiuczynski D. 1987. Der Baumfalke. Neue Brehm-Bücherei 575. Ziemsen Verlag, Wittenberg
 Lutherstadt.

Adres: Zonedauwstraat 19, 9404 JP Assen (0592-316598).